

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

С. М. Рогач д.е.н., професор
А. А. Семінський, магістр
Національний університет біоресурсів
і природокористування України

Останніми десятиліттями світовий органічний рух, до цього протягом півстоліття відомий лише невеликому колу ентузіастів, набрав потужних обертів і вже став життєвою філософією для багатьох. У продажу постійно розширюється асортимент органічних продуктів харчування, косметики, засобів гігієни, тканин, одягу та інших товарів. До цього руху успішно приєдналася й Україна, яка має всі передумови для ефективного функціонування підприємств органічного виробництва. Розвиток органічного виробництва є актуальним питанням, оскільки попит на безпечні та якісні продукти у світі постійно зростає. Для українських аграріїв виробництво органічної продукції та органічної сировини для неї є корисним досвідом, можливістю розширити ринки збуту продукції та швидше інтегруватися у світовий економічний простір.

Результати новітніх практичних розробок з органічного виробництва в Україні регулярно висвітлюються такими організаціями, як Федерація органічного руху України, Міжнародна Громадська Асоціація учасників біовиробництва “БІОЛан Україна”, Клуб органічного землеробства, Спілка учасників органічного агровиробництва “Натурпродукт”, сертифікаційний орган «Органік стандарт» тощо.

Протягом останнього десятиліття органічне сільське господарство характеризується значним економічним підйомом. В основному, збільшення попиту пов'язане зі зростаючою тривогою з боку споживачів, з приводу безпеки харчових продуктів, вироблених загальноприйнятими способами. У свою чергу, сільгоспвиробники усвідомили, що споживачі готові платити більш високу ціну за продукти, вирощені органічним способом.

У світі органічним виробництвом займаються в 172 країнах 2,3 млн. виробників, із яких в Азії – 40%, Африці – 26%, Європі – 15%, Латинській Америці – 17%, Північній Америці – 1%, Океанії – 1%.

Під виробництвом органічної продукції зайнято 43,7 млн. га, із яких в Океанії – 40%, Європі – 27%, Латинській Америці – 16%, Азії – 8%, Африці – 2%, північній Америці – 3%.

Світовий споживчий ринок органічної продукції оцінюється у 60 млрд. євро, із яких 43% припадає на США, 40% – на Європейський Союз, 6% – на Китай [1].

Однією із проблем подальшого розвитку органічного виробництва в Україні є недосконалість нормативно-правової бази. Однак, незважаючи на законодавчу невизначеність, органічне виробництво в Україні стабільно розвивається. Так, площа сільськогосподарських земель, відведених під органічне виробництво, зростає з 164,4 га у 2002 р. до 410,6 га у 2015 р., а кількість сертифікованих (за міжнародними стандартами) виробників – з 31 до 155 відповідно. Частка сертифікованих органічних земель у структурі сільськогосподарських угідь України у 2015 р. становила майже 1 %, що дозволило зайняти перше місце в східноєвропейському регіоні за сертифікованими площами органічної ріллі.

У 2015 році в Україні нараховувалося 210 сертифікованих органічних господарств, середній розмір яких становив близько 2 тис. гектар (рис 1). У 2016 році було подано 600 заявок від підприємств, які ведуть традиційне господарювання на отримання сертифікату як органічне. Більшість українських органічних господарств розташовані в Одеській, Херсонській, Київській, Полтавській, Вінницькій, Закарпатській, Львівській, Тернопільській, Житомирській областях [2, 3].

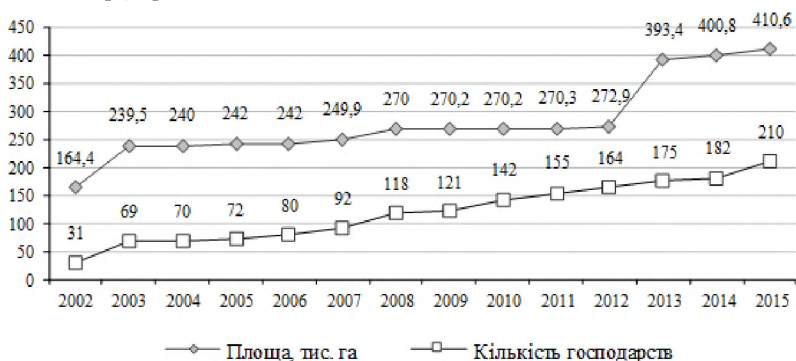

Рис. 1. Кількість сертифікованих органічних господарств та площа земель в Україні

Органічне виробництво є перспективним і з точки зору забезпечення здорового харчування, яке у багатьох країнах можна порівняти з національною ідеєю. За розрахунками IFOAM, кожен мешканець планети витрачає на органічну продукцію близько 8 євро

на рік. При цьому, найбільше на органічну продукцію витрачають жителі Швейцарії – 221 євро на рік, Люксембургу – 164 євро, Данії – 162 євро.

Аналізуючи площі земель, які використовуються під вирощування органіки у світі (станом на 01.05. 2015 р.) слід відзначити, що абсолютним лідером є Австралія, де органікою зайнято 17,2 млн. га, першість Європи – Іспанія з її 1,6 млн. га. У розвинених країнах близько 10% від усіх сільгоспугідь відведені під вирощування біопродукції (в Австрії – 19,5%, Італії – 10,2%). В Україні з 40 млн. ріллі тільки 410,5 тис. га відведено під вирощування органічної продукції. Однак, і це здається проривом в порівнянні з попередніми роками (у 2012 р. під органіку було віддано всього 272,9 тис. га) [1] .

В останні роки налагоджено вітчизняну переробку органічної сировини та виробництво крупів, борошна, молочних та м'ясних продуктів, соків, сиропів, повидла, меду, олії, лікарських трав та представлено цю продукцію на внутрішньому ринку (основними каналами збуту органічної продукції в Україні є мережі супермаркетів Good Wine, Сільпо, Ашан, Мегамаркет тощо).

За оцінками Федерації органічного руху України, внутрішній споживчий ринок органічних продуктів в Україні за останнє десятиліття зріс більше, ніж у 40 разів (рис.2).

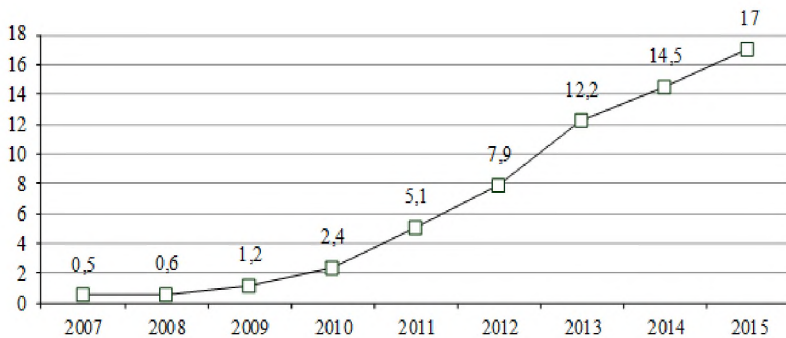

Рис. 2. Динаміка споживання органічної продукції на українському ринку, млн. євро

Джерело: розраховано за [1, 2.3]

За підсумками 2015 р. вартість внутрішнього споживчого ринку органічної продукції досягла більше 17 млн євро, або 3 євро/ душу населення. Для порівняння, у 2010 р. український ринок органічних продуктів оцінювали на рівні 2,4 млн. євро [1].

Українська органічна продукція має значний експортний потенціал. За даними Мінагрополітики, експортними позиціями є зернові та олійні культури, ягоди, чорниця, березовий сік, гарбузове насіння, гірчиця, яблучний концентрат, дикорослі рослини (ягоди, гриби, горіхи, лікарські рослини тощо). Загалом експортується 80% вітчизняної органічної продукції. Решта – продається на внутрішньому ринку (18% за звичайними цінами і лише 2% – з позначкою «органічний продукт») [3].

Формування внутрішнього ринку органічної продукції відбулося за рахунок збільшення операторів цього ринку та розширення сертифікованих площ, придатних для вирощування таких сільськогосподарських культур.

Впродовж останніх років загальна вартість експорту органічних продуктів України щорічно оцінюється приблизно в 40 млн. дол. США [4]. У 2006 р. загальний обсяг експорту органічної продукції з України становив 2325 т, у 2007 р. – 2510 т, у 2008 р. – 2960 т, у 2009 р. – 3740 т, у 2010 р. – 4201 т, у 2011 р. – 2787 т. За прогнозами фахівців цей показник у 2015 році зріс до 4753 т (рис.3).

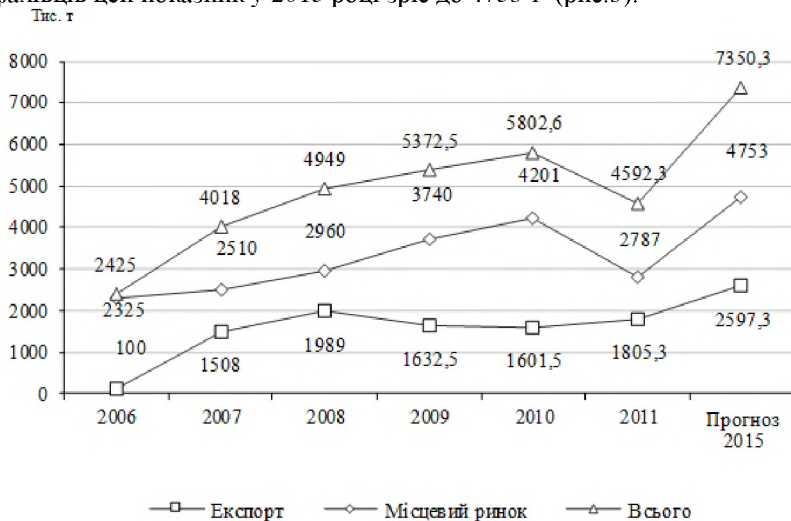

Рис. 3. Тенденції обсягів реалізації органічної продукції в Україні, тис. т

Джерело: розраховано за [1, 4]

У 2014 році Україна вийшла на 20-те місце у світі за обсягами виробництва органічних продуктів харчування. У цьому ж році перший український павільйон був представлений на виставці BioFach – найбільшій виставці органічних товарів у світі [5].

Близько 90% української органічної продукції, що експортується, знаходить свій ринок в країнах Європейського Союзу, зокрема у Німеччині, Польщі, Нідерландах тощо.

Завдяки консолідації зусиль українських органічних експортерів, підтримці міжнародних проектів та координації з боку ключових учасників органічного сектору, павільйон України в лютому 2014 та 2015 рр. було успішно представлено на найбільшій міжнародній органічній торговельній виставці «BioGasit» у Німеччині, де була презентована найкраща українська експортно-орієнтована органічна продукція.

Україна за своїми природно-кліматичним та ґрунтовим потенціалом має унікальну можливість зайняти одне з провідних місць серед виробників органічної продукції. Для цього необхідно удосконалити законодавчо-правову базу, забезпечити фінансову підтримку виробникам органічної продукції, налагодити міжнародну співпрацю в галузі органічного виробництва, розглядати органічне виробництво як засіб підвищення продовольчої безпеки країни.

Список літератури

1. Органік в Україні / Федерація органічного руху України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://organic.com.ua/uk-homepage/2016_01_26_13_39_01

2. IFOAM International Federation of Organic Agriculture Movements General assembly. "Principles of Organic Agriculture". – 2013. – С. 1–4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifoam.bio/>

3. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/>

4. Маслак О.М. Формування ринку органічної сільськогосподарської продукції в Україні/О.М.Маслак // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – № 10 – С. 189–192. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-nation.in.ua/archive/10-2016/40.pdf>.

5. Вдовиченко А. В. Формування зовнішньоекономічного потенціалу ринку органічної продукції / А. В. Вдовиченко, Н. Я. Бунзяк, Д. Д. Сухаревська // Агросвіт. – 2016. – № 22 – С.32–37.